

Magda Maciejewska¹

Alicja Piffer²

Pod merytoryczną opieką kpt. dr. Tomasza Landmanna

ROLA STRAŻY GRANICZNEJ W ZAKRESIE ZWALCZANIA MIĘDZYNARODOWEGO TERRORYZMU I PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ

Streszczenie: *Celem artykułu było wskazanie kluczowej roli Straży Granicznej w zakresie zwalczania przestępstw o charakterze transgranicznym – terroryzmu oraz przestępczości zorganizowanej. Dokonano również charakterystyki zagrożenia płynącego z tych zjawisk oraz działań międzynarodowych w skali regionalnej ukierunkowanej na ich zwalczaniu.*

Słowa kluczowe: *Straż Graniczna, terroryzm, przestępczość zorganizowana, bezpieczeństwo, zagrożenie, zwalczanie*

WSTĘP

Bezpieczeństwo określa się jako zapewnienie potrzeby istnienia, przetrwania oraz zachowania jego gwarancji i stabilności. Jest to fundamentalny element ludzkiego życia, grup społecznych oraz państw. Konsekwencją zaniechania tej potrzeby jest strach, lęk, niepewność, a także brak szansy na rozwój³. Zagrożenie bezpieczeństwa jest więc potencjalnym albo już panującym zjawiskiem, wydarzeniem negatywnie oddziałującym na system wartości i interesy, powodujący niebezpieczeństwo dla poziomu życia i zdrowia, warunków istnienia, własności prywatnej i publicznej oraz środowiska⁴. Funkcjonowanie formacji, których zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa to niezbędny element każdego państwa.

W kompetencjach Straży Granicznej znajduje się zwalczanie wielu zagrożeń. W obecnym stuleciu można zaobserwować ich dynamiczną ewolucję, wśród których najbardziej dotkliwymi wydają się być ataki terrorystyczne oraz elastyczna i trudna do rozpoznania przestępczość zorganizowana o charakterze transgranicznym. Wspomniane zagrożenia zakłócają funkcjonowanie instytucji państwowych, a także negatywnie oddziałują na bezpieczeństwo obywateli oraz porządek społeczny. Ze względu na wzrost konfliktów o charakterze międzynarodowym, narasta potrzeba wzmocnienia potencjału służb i formacji zajmujących się zwalczaniem zagrożeń wpływających na poziom bezpieczeństwa międzynarodowego.

¹ Magda Maciejewska – studentka I roku studiów stacjonarnych II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu.

² Alicja Piffer – studentka I roku studiów stacjonarnych II stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu.

³ R. Zięba, *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 10, Warszawa 1989.

⁴ R. Jakubczyk, J. Flis (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2006, s. 98.

1. STRAŻ GRANICZNA JAKO KLUCZOWA FORMACJA ZWALCZAJĄCA PRZESTĘPCZOŚĆ O CHARAKTERZE TRANSGRANICZNYM

Następstwem akcesji Polski do Unii Europejskiej, było podpisanie w 2007 r. Układu z Schengen, zawartego 14 czerwca 1985 r., na mocy którego zniesiono kontrolę na granicach wewnętrznych państw członkowskich. Choć swobodny przepływ przez strefę lądową, morską i powietrzną wpłynął na dynamikę rozwoju gospodarczego, to jednocześnie determinował szereg zagrożeń, w tym przestępczości zorganizowanej o charakterze transgranicznym.

Kluczowymi formacjami w zakresie zwalczania zagrożeń transgranicznych w Polsce są Straż Graniczna, podlegająca Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Służba Celna podporządkowana Ministrowi Finansów. Służby te kształtują system bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz biorą czynny udział we współpracy międzynarodowej na rzecz zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu. Straż Graniczna posiada w swoich kompetencjach zadania w zakresie rozpoznawania zagrożeń o charakterze terrorystycznym oraz wspiera inne służby porządku publicznego i ładu konstytucyjnego, dysponując jednocześnie stałą gotowością w wykonywaniu ustawowych zadań.

Straż Graniczna (SG) powstała w 1990 r., w miejsce zlikwidowanych Wojsk Ochrony Pogranicza. Zgodnie z Ustawą o Straży Granicznej, jest to jednolita, umundurowana i uzbrojona formacja, przeznaczona do ochrony granicy państwowej, kontroli ruchu granicznego oraz zapobiegania i przeciwdziałania nielegalnej migracji⁵. Funkcjonariusze SG mają prawo zatrzymywać osoby nielegalnie przekraczające granicę państwową lub posługujących się dokumentami fałszywymi. Straż Graniczna zajmuje się także zwalczaniem nielegalnego przemieszczania towarów, przedmiotów pozbawionych akcyzy i materiałów niebezpiecznych. Zwalczają również zagrożenia wynikające z działalności struktur przestępczych, zagrażających bezpieczeństwu w komunikacji. W uprawnieniach funkcjonariuszy SG leży również eliminowanie niebezpieczeństw związanych z łapownictwem i korupcją.

W Straży Granicznej za dowodzenie odpowiada Sztab Komendanta Głównego Straży Granicznej. Do jego głównych zadań należy monitorowanie, koordynowanie oraz natychmiastowe reagowanie w przypadku zagrożenia. KGSG to prekursor w dziedzinie organów bezpieczeństwa, który funkcjonuje od listopada 2009 r. Organy muszą ustosunkować się do zmieniającego się dynamicznie otoczenia. Straż Graniczna współpracuje z organami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo w Polsce (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego).

2. DZIAŁALNOŚĆ STRAŻY GRANICZNEJ W ZAKRESIE ZWALCZANIA TERRORYZMU MIĘDZYNARODOWEGO

Ugrupowania terrorystyczne realizują zamierzone cele przy pomocy niehumanitarnych środków. Oprócz strat wśród ludzi stanowią one zagrożenie dla porządku państw, stosunków międzynarodowych. Na eskalację zjawiska terroryzmu wpływa działalność grup zorganizowanych. Postęp technologiczny posiada odzwierciedlenie w metodach i technikach stosowanych przez terrorystów. Akty agresji podejmowane są zgodnie z zaplanowanym działaniem oraz z precyzją przy wykonywaniu działań przestępczych. Ataki terrorystyczne nie są zatem nieprzemyślanym posunięciem, lecz długotrwałe zaplanowanym działaniem. W związku

⁵ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. 1990 Nr 78 poz. 1250).

z rozprzestrzeniającą się falą terroryzmu, działalność oddziałów Straży Granicznej w zakresie zwalczania terroryzmu ukierunkowana jest na rozpoznawanie, zapobieganie, a także niwelowanie skutków potencjalnych ataków. Ważnym elementem działań wszystkich formacji policyjnych jest współpraca ze służbami innych państw w zakresie przeciwdziałania transnarodowej przestępczości.

Terroryzm stanowi zagrożenie o charakterze globalnym i służy do realizacji zamierzonych celów o charakterze politycznym oraz religijnym. Ataki terrorystyczne stanowią zagrożenie dla współczesnych państw, w związku z czym niezbędnymi środkami ich przeciwdziałaniu pozostają służby czuwające nad bezpieczeństwem i porządkiem publicznym. Niebezpieczeństwo związane z tym zjawiskiem objawia się na wielu płaszczyznach, tak aby skutecznie zaingerować w system państwowy i wywołać długofalowe skutki swojej działalności⁶.

Pojęcie terroru nie jest tożsame z terroryzmem. Istota terroryzmu, która posiada szersze zastosowanie, bowiem nawiązuje do wymuszanie realizacji celów za pomocą stosowania groźby, strachu oraz bezwzględności⁷. Natomiast słowo terror pochodzi z języka łacińskiego i oznacza „stosowanie przemocy, gwałtu, okrucieństwa w celu zastraszenia kogoś”⁸.

Natomiast w *Powszechnej Encyklopedii PWN* pojęcie terroryzmu ujęte jest jako niejednakowo uzasadnione ideologicznie, celowe i metodyczne działania indywidualnych jednostek lub grup przestępczych, skutkujące zakłóceniem panującego ładu wewnątrzpaństwowego. Akty agresji wywołane są w celu zrealizowania żądań terrorystów, które z coraz większą szkodliwością oddziałują na osoby postronne. Grupy o charakterze zorganizowanym działają bezkompromisowo, za pomocą nacisku psychologicznego, przemocy fizycznej oraz wykorzystaniu nielegalnej broni, w celu wprowadzenia strachu wśród społeczeństwa. Za atak o charakterze terrorystycznym uznaje się czyny, takie jak przejęcie kontroli nad statkami powietrznymi, a także innymi środkami komunikacji z postronnymi osobami na pokładzie oraz zastosowanie broni powodującej skażenie środowiska naturalnego. Wzięcie zakładników ma na celu nadanie rozgłosu działalności terrorystów oraz uświadomienie o powadze sytuacji⁹.

Motywy działania terrorystów można przedstawić na podstawie następującej klasyfikacji:

1. Terror kryminalny – przestępstwo oznaczające większość stanów faktycznych, nieobejmujących przestępstw wojskowych, skarbowych, drogowych, a także gospodarczych.
2. Terroryzm patologiczny – psychiczne zaburzenia przestępcy.
3. Terroryzm społeczno-polityczny – charakteryzujący się brakiem akceptacji panujących podziałów ekonomicznych, społecznych oraz politycznych.
4. Terroryzm religijny – uwarunkowany wrogim nastawieniem do odmienności religijnej i kulturowej¹⁰.

We współczesnym świecie najpoważniejszym zagrożeniem jest terroryzm o motywie religijnym. Ma on silne umiejscowienie zwłaszcza wśród wyznawców islamu, którzy skłonni są do bezwzględnych działań w szerzeniu własnej ideologii. Przyczyną takiego działania jest rozwój ekonomiczny i społeczny cywilizacji zachodniej, którą muzułmanie uważają za „zepsutą” i posiadają poczucie o wyższości własnej kultury.

⁶ K. Sławik, *Terroryzm. Próba ujęcia całościowego*, [w:] Sławik K. (red.), *Terroryzm – aspekty prawno-międzynarodowe, kryminalistyczne i policyjne*, Poznań 1993, s. 50.

⁷ M. Ilnicki, *Służby graniczne w walce z terroryzmem: polskie warunki ustrojowo-prawne*, Toruń 2011, s. 21.

⁸ *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2002.

⁹ K. Sławik, *Nowa Encyklopedia powszechna PWN*, T. 6, Warszawa 1997, s. 370–371.

¹⁰ M. Ilnicki, *op. cit.*, s. 21-22.

W celu zbudowania globalnego „Państwa Boga” rozpoczęli działania przywracające jednolitość świata muzułmańskiego. Doszło zatem do swoistego połączenia ideologii religijnej oraz fundamentalizmu, których celem jest negacja wszelkich zjawisk, które pojawiły się w wierze, lecz nie miały bezpośredniego zastosowania¹¹. Fundamentalizm religijny składa się z ekstremistów szyickich oraz sunnickich i uwarunkowany jest ochroną własnej tożsamości religijnej, a także przeciwdziałaniu innowierców, w celu zapewnienia dobrych warunków indoktrynowania islamistów. Zapewnia również dobór właściwych pretendentów, ubiegających się o wstąpienie na drogę dżihadu oraz zapewnieniu środków finansowych na uzbrojenie i specjalistyczne wyszkolenie zamachowców¹².

Terroryzm umotywowany fundamentalizmem religijnym jest narzędziem propagowania ideologii w celu zdobycia nowych wyznawców oraz wzmocnienia religii w konkretnym państwie poprzez wprowadzanie jej elementów do prawa powszechnego. Przeprowadzając analizę motywów oraz powodów ataków terrorystycznych, zdecydowaną większość stanowią grupy o charakterze wielopłaszczyznowym. Współcześnie najczęstszymi motywami działalności terrorystycznej mają charakter narodowowyzwoleńczy, prawicowy i separatystyczny¹³.

Jednym z głównych sposobów przemieszczania się terrorystów i ich sprzętu jest powszechne wykorzystanie infrastruktury transportowej oraz środków transportu, które mają kluczowe znaczenie dla przestępczości transgranicznej. Straż Graniczna odgrywa istotną rolę w przeciwdziałaniu międzynarodowemu terroryzmowi, przede wszystkim poprzez kontrole obszaru granic państwowych, bowiem grupy przemieszczają się nielegalnymi szlakami przemytniczymi, które są ciężkie do zlokalizowania. Grupy terrorystyczne doskonale znają procedury kontrolne stosowane przy przejściach granicznych. Posługują się autentycznymi, ale również sfalszowanymi dokumentami tożsamości, które ułatwiają im przekroczenie granicy danego państwa. Nasilenie kontroli zależne jest od czynników wpływających na prace Straży Granicznej, takich jak zwiększony ruch graniczny oraz pora dnia, które wpływają na zmniejszenie efektywności wykrywania przestępstw. Odpowiednie wykorzystywanie możliwości transportowych pozwala terrorystom realizowanie aktów przemocy w każdym rejonie państwa, dzięki czemu realizują swój podstawowy cel, jakim jest wywoływanie strachu w społecznej świadomości. Niezbędnym instrumentem przeciwdziałania transnarodowej przestępczości są wyszkolone oraz wyspecjalizowane organy Straży Granicznej¹⁴.

Straż Graniczna w przypadku wystąpienia zagrożenia na przejściu granicznym i w strefie nadgranicznej uzyskuje wsparcie Sił Zbrojnych RP. Armia może być użyta w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa publicznego i zakłócenia porządku publicznego, zagrożenia zamachem terrorystycznym oraz gdy wykorzystanie wyłącznie funkcjonariuszy SG, okaże się niewystarczające. Użycie oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych zatwierdza Prezydent na wniosek Prezesa Rady Ministrów¹⁵.

Zwalczaniem międzynarodowego terroryzmu leży w gestii nie tylko państw i ich, organów bezpieczeństwa, ale także organizacji międzynarodowych, których misją jest zapewnienie trwałego ładu na świecie. Organizacje międzynarodowe tworzą

¹¹ G. Sznajder, *Terroryzm i fundamentalizm islamski. Piętno współczesnego świata?*, s. 9-10. Dostępne pod adresem http://otnostrow.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/2009_14_Sznajder.pdf [dostęp z dnia 07. 07. 2017].

¹² M. Ilnicki, *op. cit.*, s.23.

¹³ G. Mikrut, K. Wiktor, *Sekty za zamkniętymi drzwiami*, Kraków 2004, s. 222.

¹⁴ M. Ilnicki, *op. cit.*, s. 81-83.

¹⁵ <http://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13331,Nowe-uprawnienia-Strazy-Granicznej.html> [dostęp z dnia 02. 01. 2017].

rozwiązania prawne pozwalające na efektywniejszą współpracę pomiędzy służbami państw członkowskich w celu skuteczniejszego zwalczania analizowanego zjawiska¹⁶.

Utrzymanie wysokiego poziomu szczelności granic państwowych wymaga dysponowania specjalistycznymi służbami, chroniącymi państwo polskie, oraz obszar Unii Europejskiej przed zwiększeniem napływu nielegalnych jednostek, które zwiększają ryzyko wystąpienia zagrożenia na terenie danego państwa. Dzięki działalności służb granicznych możliwe jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego i przestrzegania przepisów ruchu osobowego oraz transportowego¹⁷.

Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej oraz międzynarodowemu terroryzmowi związane jest z jednym z podstawowych zadań Straży Granicznej. Zwalczanie zorganizowanych grup, wiąże się z rozpoznawaniem zagrożeń, zapobieganiem oraz odkrywaniem przestępstw i ujmowaniem osób podejrzanych o przestępstwa. W ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych Straż Graniczna bierze udział w rozpoznawaniu zagrożeń o charakterze terrorystycznym. Wykrywanie transnarodowej przestępczości realizowane jest w głównej mierze na granicach państwa, na której służby dwóch państw stanowią barierę ochronną dla przewozu nielegalnych towarów potencjalnie służących do przeprowadzenia zamachu. Znaczącym udziałem Straży Granicznej w przeciwdziałaniu zamachom terrorystycznym jest analiza zagrożeń powstałych z pozostawienia bez opieki bagażu w okolicy przejść granicznych. Służby graniczne realizują zadania związane z ochroną radiologiczną, przy użyciu kontroli radiometrycznych. W przypadku podejrzenia wybuchu podejrzanych przedmiotów rolą SG jest neutralizacja skutków wynikających z zaistniałego zagrożenia. Za pomocą specjalistycznego sprzętu oraz efektywnego wyszkolenia funkcjonariuszy, możliwe jest interweniowanie w przypadku podejrzenia nielegalnej działalności¹⁸.

Na efektywność działania polskich służb granicznych wpływają kontrole osób, towarów oraz środków transportu. Największy stopień wykrywalności przestępstw występuje w komunikacji powietrznej. System bezpieczeństwa w lotniczym transporcie jest ciągle usprawniany i powinien stanowić wzór dla innych rodzajów komunikacji¹⁹.

3. ZWALCZANIE TRANSGRANICZNEJ PRZESTĘPCZOŚCI ZORGANIZOWANEJ PRZEZ STRAŻ GRANICZNĄ

Transgraniczna przestępczość zorganizowana przez swój asymetryczny wymiar jest trudna do szczegółowego scharakteryzowania. W zainteresowaniu uczestników kryminalnego półświatka znajdują się ciężkie gatunkowo przestępstwa. Europejska Strategia Bezpieczeństwa z 12 grudnia 2003 r. wyróżnia pięć elementów destabilizujących region europejski, wśród których znajduje się walka z przestępczością zorganizowaną. Poprzez przemyty narkotyków, kobiet i nielegalnych imigrantów, związki z terroryzmem i nielegalny obrót bronią dezorganizuje ona działania państw i zakłóca porządek społeczny²⁰. Zdefiniowanie i rozpoznanie przestępczości zorganizowanej, a co za tym idzie rozgraniczenie z przestępczością „tradycyjną” nie jest proste. Dzieje się tak, ponieważ powszechna jest heterogeniczność form jej przejawiania. Skutkuje to faktem, iż przestępczość zorganizowana oraz jej definicja są szczególnie

¹⁶ K. Liedel, *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Warszawa 2010, s. 23.

¹⁷ M. Ilnicki, *op. cit.*, s. 83.

¹⁸ *Ibidem*, s. 205-210.

¹⁹ *Ibidem*, s. 211.

²⁰ Bezpieczna Europa w Lepszym świecie – Europejska Strategia Bezpieczeństwa, s. 4-5.

problematycznymi i spornymi zagadnieniami kryminologicznymi²¹. Jej struktury cechuje elastyczność, dostosowują się one bowiem do wszelkich uwarunkowań i nie są łatwe do zidentyfikowania, gdyż trudno odróżnić je od innych czynów karalnych. Niełatwe jest również przypisanie powiązań strukturalnych przestępstw. Policja sprecyzowała i opisała przestępczość zorganizowaną jako „hierarchicznie zorganizowany związek przestępczy powołany z chęci zysku dla dokonywania ciągłych i różnorodnych przestępstw zakładający osiąganie celów przez korupcję, szantaż oraz użycie siły i broni²². Współpraca SG ze służbami granicznymi państw sąsiednich jest niezbędnym wymogiem ochrony granicy i ma kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania i zwalczania przestępczości. Współdziałanie to realizowane jest na wszystkich szczeblach dowodzenia i przybiera także formy zinstytucjonalizowane²³. Kooperacja przybiera formę wymiany informacji statystycznych, analitycznych, operacyjno-śledczych dotyczących obserwacji transgranicznych, organizowanie wspólnych spotkań i tworzenie wspólnych raportów, uczestnictwo w szkoleniach i praktykach, zawieranie porozumień, a także organizowanie wspólnych patroli, w tym pościgów transgranicznych²⁴.

Newralgicznym elementem przestępstw popełnianych przez sprawców wywodzących się ze zorganizowanych grup, są naruszenia prawa dotyczące nielegalnego przekroczenia granicy. Przestępczość migracyjna w chwili obecnej stanowi ważny dochód dla zorganizowanego półświatka. Poza tym grupy przestępcze elastycznie dostosowują się do wszelkich okoliczności, cechując się przy tym nieszablonowymi metodami i nowatorskim podejściem. W tej płaszczyźnie Straż Graniczna kooperuje z EUROPOLEM (za pośrednictwem Oficera Łącznikowego Straży Granicznej przy Europolu oraz Jednostki ds. Współpracy z Europolem Biura Międzynarodowej Współpracy Komendy Głównej Policji)²⁵, poprzez wymianę informacji odnoszących się do nielegalnych migracji, handlu ludźmi, fałszerstw dokumentów, a także przemytu przez granicę środków odurzających, substancji psychotropowych, wyrobów akcyzowych, przede wszystkim tytoniu i alkoholu. Za sprawą czynników geopolitycznych i przynależności do unijnych struktur, Polska jest aktywnym graczem w tej sferze, bowiem położenie w centrum Europy i brak efektywnej kontroli granicznej są istotnymi udogodnieniami dla świata przestępczego²⁶. Corocznie Straż Graniczna bierze udział we wzrastającej liczbie wspólnych operacji Agencji Frontex na granicach lądowych, morskich i powietrznych państw członkowskich UE wysyłając swoich funkcjonariuszy oraz sprzęt (głównie obserwacyjny i lotniczy). Operacje te służą zarówno bieżącemu wsparciu w kontroli granic na odcinkach szczególnie zagrożonych (zwłaszcza w obszarze Morza Śródziemnego), oraz zwalczaniu przestępczości granicznej, jak również prewencji, doskonaleniu współdziałania i wymianie najlepszych praktyk²⁷. Z uwagi na ochronę zewnętrznej granicy Unii Europejskiej współpraca z Agencją Frontex jest jednym z kluczowych zadań Straży Granicznej w celu zapewnienia bezpieczeństwa Polski. Warte wyróżnienia są przestępstwa związane z nielegalnym wyrobem, przemytem i handlem produktami akcyzowymi. Z uwagi na uwarunkowania geograficzne Polski (jej wschodniej granicy) jest to zjawisko bardzo powszechne. W ostatnich latach wzrosło

²¹ J. W. Wójcik, *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej. Zagadnienia prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Warszawa 2011, s. 92.

²² W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana. System zwalczania*, Warszawa 2008, s. 35.

²³ <http://www.strazgraniczna.pl/pl/straz-graniczna/wspolpraca/1647,Priorytety-Wspolpracy-Miedzynarodowej-StrazyGranicznej.html> [dostęp z dnia 07.01.2017].

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce 2014*, MSW, Warszawa 2015, s. 101-110.

²⁷ <http://www.strazgraniczna.pl/pl/straz-graniczna/wspolpraca/1647,Priorytety-Wspolpracy-Miedzynarodowej-StrazyGranicznej.html> [dostęp z dnia 07. 01. 2017].

niebezpieczeństwo i koszty nielegalnego przemytu wyrobów tytoniowych. Od lat kraje położone na wschód od Polski, są bowiem źródłem znacznej części towarów akcyzowych, trafiających przez Polskę do krajów Europy Zachodniej²⁸. Przestępczość narkotykowa jest jedną z najbardziej dochodowych form przestępczości. Polski światek przestępczy swój wkład finansowy wniósł w produkcję narkotyków syntetycznych, co przyniosło niemałe zyski, ponadto polscy przestępcy zaangażowali się we współpracę międzynarodową w tym obszarze. Z Ameryki Południowej sprowadzano ekskluzywny narkotyk – kokainę, nierzadko narażając własne życie podczas jej przemytu. Najbardziej powszechnymi środkami odurzającymi w Polsce są produkty powstające z konopi indyjskich (marihuana, haszysz) oraz amfetamina i jej pochodne. W najbliższych latach przewidywany jest wzrost niebezpieczeństw wynikających z tej dziedziny przestępstw. Uwarunkowania rynku narkotykowego w Polsce z czasem coraz bardziej przypominać będą konfiguracje występujące w Europie Zachodniej²⁹. Polska jest jednym z krajów tranzytowych, a także znaczącym eksporterem amfetaminy, m.in. do państw skandynawskich. Aktywność Straży Granicznej oraz innych formacji w tej dziedzinie poświadcza o niebezpieczeństwie, jakie niesie ze sobą ten proceder. Analizując skalę rynku narkotykowego w Polsce, zauważyć można powszechność w posiadaniu i handlowaniu środkami odurzającymi. Poprzez podpisanie układu z Schengen formacje bezpieczeństwa i porządku publicznego zaczęły aktywnie i wielowymiarowo współpracować z formacjami i organizacjami innych państw. Straż Graniczna korzysta z bazy danych Systemu Informacyjnego Schengen (SIS). Zawiera on podstawowe informacje zawierające np. dane osób poszukiwanych. SIS to zasadnicze narzędzie pracy, a funkcjonariusze SG optują, za dalszym rozwojem tegoż systemu oraz utworzenie tzw. SIS II³⁰. Ponadto w ramach UE został utworzony Europejski System Nadzoru Granic – EUROSUR, którego podstawowym zadaniem jest zwalczanie przestępczości transgranicznej i nielegalnych migracji przez umocnienie nadzoru granic. Centrum Sytuacyjne Agencji Frontex będzie odgrywało kluczową rolę w udostępnianiu informacji ważnych dla państw członkowskich z punktu widzenia analizy ryzyka. SG współpracuje w określaniu rozwiązań w zakresie EUROSUR w ramach projektu pilotażowego. W Straży Granicznej w ramach EUROSUR funkcjonuje pilotażowe Polskie Krajowe Centrum Koordynacyjne (NCC)³¹.

W latach 2007-2010 odnotowano wzrost działalności transgranicznych grup przestępczych. W 2014 roku obserwowano działalność 293 zorganizowanych grup, a w 2013 r. liczba ta wynosiła 248³². Jak przewiduje Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce, współcześnie stale można zaobserwować nowatorskie metody i technologie działania zorganizowanych przestępców skupionych w wielu rozproszonych syndykatach, zajmujących się głównie przestępczością o charakterze narkotykowym i ekonomicznym. Kryminalny świat przestępczy, mimo utrudnień ze strony organów ścigania, kooperować będzie z legalnymi organizacjami i przedsiębiorstwami, czy też trudnić się będzie uczciwym biznesem, aby legalizować środki finansowe. Przewiduje się, że główne niebezpieczeństwa związane będą z fałszowaniem waluty, migracjami, rozbojami, handlem bronią palną pochodzącą przede wszystkim z Czech i Słowacji³³.

²⁸ W. Mądrzejowski, *op. cit.*, s. 54.

²⁹ *Ibidem*, s. 73-78.

³⁰ *Priorytety Współpracy Międzynarodowej Straży Granicznej*, www.strazgraniczna.pl/pl/straz-graniczna/wspolpraca/1647,Priorytety-Wspolpracy-Miedzynarodowej-Strazy-Granicznej.html [dostęp z dnia 07. 01. 2017].

³¹ *Ibidem*.

³² *Raport o stanie...*, *op. cit.*, s. 90-91.

³³ *Ibidem*, s. 92.

Z kolei sektor narkotykowy przypuszcza pojawienie się nowych substancji psychoaktywnych, domniemywa wystąpienie fentanylu tzw. „białej heroiny” i desomorfiny, potocznie nazywanej „krokodylem”. Przesiępcy starać się będą utrzymać swą pozycję i nadal uczestniczyć w transporcie marihuany i haszyszu z państw zachodnich (Belgia, Holandia) i regionu Morza Śródziemnego. Przewidywalny jest również wzrost liczby nielegalnych laboratoriów metamfetaminy. Natomiast sfera przestępstw ekonomicznych dotyczyć będzie przede wszystkim wyłudzeń podatkowych, prania pieniędzy, przestępstw w sektorze bankowym i ubezpieczeniowym. Ogromne ryzyko stwarzać będzie wyrób i przerzut papierosów i tytoniu, handel alkoholem etylowym, zatajanie przestępczego mienia w krajach europejskich³⁴.

ZAKOŃCZENIE

Transgraniczna przestępczość zorganizowana to, bez wątpienia najniebezpieczniejsza z form przestępczości. Dodatkowo, należy zaznaczyć, że uczestnicy jej struktur pragną aktywizować swe działania na Starym Kontynencie. Rozwój transgranicznej działalności przestępczej, notowany jest w wielu regionach świata i jest konsekwencją zwiększonej mobilności ludzi, spowodowanej otwieraniem granic państwowych, co z kolei towarzyszy pogłębiającej się integracji gospodarczej³⁵. Związki przestępczości zorganizowanej i gospodarczej oraz działań korupcyjnych to aktualne wyzwanie nie tylko dla funkcjonariuszy Straży Granicznej, ale dla całego systemu bezpieczeństwa. Przestępstwa te popełniane są bowiem zarówno z użyciem zaawansowanych instrumentów ekonomicznych, jak i technologii informatycznych, mogących przyczyniać się do kryzysów polityczno-finansowych na skalę krajową oraz międzynarodową.

W polskich warunkach przewodnią rolę w walce z terroryzmem międzynarodowym oraz przestępczością zorganizowaną odgrywają organy prokuratorskie oraz wymiaru sprawiedliwości. Globalny charakter wymienionych wyżej zagrożeń wymaga stałej mobilności. Granice państwowe narażone są na przepływ nielegalnych towarów, które są źródłem zysków „szarej strefy”. Przeciwdziałać temu zjawisku mogą organy ścigania, służby specjalne oraz służby graniczne. Granice państwowe, porządek publiczny i bezpieczeństwo, interesy ekonomiczne i polityka migracyjna to główne dziedziny aktywności służb granicznych, które wspierają polskie władze w zapewnieniu bezpieczeństwa narodowego. Struktury organizacyjne Straży Granicznej są w stanie zagwarantować ochronę przed terroryzmem oraz działalnością zorganizowanych grup przestępczych o charakterze transgranicznym. Efektywny i zintegrowany system bezpieczeństwa umożliwi polskim formacjom policyjnym zwalczanie współczesnych zagrożeń oraz wykrywanie przestępstw w początkowej fazie. Potrzebna do tego jest ujednolicona definicja transgranicznej przestępczości dla międzynarodowych struktur bezpieczeństwa, a dopiero na skutek tego możliwe będzie skuteczne przeciwdziałanie kryzysom.

³⁴ *Ibidem*, s. 99-100.

³⁵ A. Wawrzusiszyn, *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2012, s. 126.

BIBLIOGRAFIA

Pozycje zwarte:

1. Ilnicki M., *Służby graniczne w walce z terroryzmem: polskie warunki ustrojowo-prawne*, Toruń 2011.
2. Jakubczyk R., Flis J. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Warszawa 2006.
3. Liedel K., *Zwalczanie terroryzmu międzynarodowego w polskiej polityce bezpieczeństwa*, Warszawa 2010.
4. Mądrzejowski W., *Przestępczość zorganizowana. System zwalczania*, Warszawa 2008.
5. Mikrut G., Wiktor K., *Sekty za zamkniętymi drzwiami*, Kraków 2004.
6. Olbrycht P., *Problematyka przestępczości zorganizowanej – jej socjologiczne źródła i społeczne uwarunkowania*, [w:] Bodziany M. (red.), „Zeszyty Naukowe Ruchu Studenckiego”, nr 1 (11), Wrocław 2016.
7. *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2002.
8. Sławik K., *Terroryzm. Próba ujęcia całościowego*, [w:] Sławik K. (red.), *Terroryzm – aspekty prawno-międzynarodowe, kryminalistyczne i policyjne*, Poznań 1993.
9. Sławik K., *Nowa Encyklopedia powszechna PWN*, T.6, Warszawa 1997.
10. Wawrzusiszyn A., *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2012.
11. Wójcik J. W., *Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej. Zagadnienia prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne*, Warszawa 2011.
12. Zięba R., *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 10, Warszawa 1989.

Akty prawne:

13. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. 1990 Nr 78 poz. 1250).
14. Bezpieczna Europa w Lepszym świecie – Europejska Strategia Bezpieczeństwa.
15. Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce 2014.

Źródła internetowe:

16. Sznajder G., *Terroryzm i fundamentalizm islamski. Piętno współczesnego świata?*, s. 9-10. Dostępne pod adresem http://otnostrow.org.pl/wp-content/uploads/2016/08/2009_14_Sznajder.pdf. <http://mswia.gov.pl/pl/aktualnosci/13331,Nowe-uprawnienia-Strazy-Granicznej.html> [dostęp z dnia 07. 07. 2017].
17. *Priorytety Współpracy Międzynarodowej Straży Granicznej*, www.strazgraniczna.pl/pl/straz-graniczna/wspolpraca/1647,Priorytety-Wspolpracy-Miedzynarodowej-Strazy-Granicznej.html [dostęp z dnia 07. 01. 2017].

ROLE OF THE BORDER GUARD IN THE FIGHT AGAINST INTERNATIONAL TERRORISM AND ORGANISED CRIME

Abstract: *The aim of the article was to identify the key role of the Border Guard in combating cross-border crimes - terrorism and organized crime. The risks these phenomena evoke have also been characterized, as well as the international action on a regional scale, focused on fighting them.*

Keywords: *Border Guard, terrorism, organized crime, security, threat, combat*